

Književne novosti.

A. Aškerc: Akropolis in piramide. Poetični sprehodi po orientu. V Ljubljani 1909. Založil L. Schwentner. Cena broš. K 3, eleg. vez. K 4:50.

Tam doli — v Egiptu — poseda „mladi fellah Omer“ žalostno po svojem vrtu; vrt mu ne rodi, vodnjak je preplitev, da bi dajal dovolj vode za zalivanje. Čemu bi se mučil z okopavanjem? Zavistno gleda mladi Omer preko ograje na bujni vrt soseda Ahmeda, poln zdravega sadja. Pa pristopi Ahmed k Omerju in ga pouči: „Vodnjak je tvoj preplitev, pa premalo daje ti vode... Moj vodnjak pa ti je sila globok, rekel skoro bi, da je brez dna!... Ne izčrpam ga!... Zato moj vrt rodi obilo sadja vsako leto. Tvoj vodnjak je preplitev...; zato si, Omer, siromak“. — To parabelo („Dva vodnjaka“) čitamo v novi Aškerčevi knjigi. Spadala bi na prvo mesto kot uvod, ker bi potem še ostreje stopila v očitje neprikrita pointa: vodnjak je — pesniški vrelec, sila globok pri enem pesniku, preplitev pri drugem; vrtnar Ahmed z globokim — vodnjakom bi stal pred našimi očmi kot znan plodovit pesnik, a siromak mladi Fellah Omer bi bil razkrinkan kot znani pesnik Nevesekdo...

Preprostih izprehodov po orientu od Aškerca potemtakem ne pričakujemo, naj so poetični ali ne; njegova osebnost tega ne pripušča. Kakor se je v obliki parabole usmilil siromašnega sovrtnarja Omerja, tako se junači nasproti istinitim in imaginarnim sovražnikom s pregovorno domisljico: „Kaj pomeni, če imaš sovrage? To pomeni, da si jim na poti!“ („Kavarna, Pri arabskem konju“, str. 17.). Prav! — In kot tretje: kritikom je posvečena arabska pravljica „Učeni osel“, katere jedro je baš enačba med kritikom in učenim oslom. No, verjemite gospodje pesniki in Pesniki, da se je tisti, ki je danes tukaj kritik in torej z ono enačbo prizadet, prav iz srca smejal groteskni rešitvi problema oslovske vzgoje! Skoraj pikantna pa postane ta poetična pedagogika, če se spomnimo, da je Aškerc pred dvanajstimi leti tudi že opeval osla, a v zvezi s Pegazom. In glejte! V teku teh let je postal osel učen, Pegaza pa v „arabski pravljici“ o učenem oslu iz l. 1909. — ni več...

Omenjene pesmi imajo kolikor toliko osebne namene v prikriti ali neprikriti obliki, ki je tako malo orientalna, da bi jo mogel zadeti tudi kdo, ki ni videl niti morja, kaj šele palmé) piramide). Aškerc pa je res videl Grško in je stal ob egiptovski sfingi, samo da mu je včasih lastna volja močnejša nego mogočni vtiski onih čudесnih krajev. Jasno je, da je ondi iskal, kakor povsod v življenju, svedokov za svoje ideje, ki se zanje bori že leta in leta. In našel jih je: pod piramidami bolj negativno, pri Grkih, v helenski kulturi pa pozitivno. Glede na svoja subjektivna pričakovanja in nagnjenja si je iz bogate zakladnice porabnih snovi seveda izbral in zbral baš tiste, ki so mu mogle služiti v prilog njegovih stremljenj. To je umevno in ne more biti drugače, čeprav se bo marsikomu zdelo enostransko: pesnik pa ni potopisec in še ta piše vendarle vse umerjeno po sebi! Kdor pozna Aškerca, ta bo umel, da je pesnik za uveljavljanje znanih svojih tendencij porabil pagansko mučenicu Hipatijo, da nadalje proslavlja faraona Amenhotepa IV., ki je proglasil Solnce za pravega boga — nasproti dotedanjim „malikom“ egiptovskih svečenikov (zmislimo se „Zlatoroga“!), da je posvetil posebno pesem „Neznanemu bogu“ sv. Pavla, da zapoje na Akropoli o Veliki noči himno helenstvu kot svo-

bodnemu paganstvu in da na drugem mestu naglaša v tem zmislu: „Olimpije ni več, a ves svet je Olimpija“, da nadalje, vdajajoč se socializmu, prepusti Hufuja, zgradilca orjaške piramide, strašnemu prokletstvu, ker je uničil pri gradnji toliko bednih delavcev, da v obsežni pesmi razpravlja zgodovino preprostega slovenskega dekleta, ki je v Egiptu začelo življenje kot služkinja, a ga končalo doma kot upokojena bogata, pa smrtno okužena demimondka, in naposled, da sočutno opazuje v ladji „Izselnike“ in polaga sužnjo zbadljive besede v usta nasproti kiparju Fidiju, češ da upodoblja le imenitnike.

Te pesmi so prav Aškerčeve; vendar bi jih bil mogel prav tako zapeti, ne da bi kdaj stopal po Akropoli ali po palubi parnika „Semiramis“, kakor je pesnil o Buddhi in Brahmi, ne da bi bil kdaj stal v senci Himalaje. Takisto bi on s svojo lapidarno oblikovitostjo mogel a priori zlit v pesniško obliko znamenitosti Nila (str. 19.), predočiti fato morgano (str. 75.), po Platonovem sporočilu uprizoriti Sokratovo smrt (str. 128.), v verzih pointovati pikantni nastop hetere Phryne pred sodniki (str. 139.), s človečnostjo odeti junaka Odiseja pri Feakih (str. 167.) ali spevati novogrške motive. — Nemogoče pa bi bilo Aškercu brez poznanja onih krajev zapeti najlepše pesmi v naši zbirki, v katerih zazvene včasih akordi, ki bi jih pri špartanski njegovi Muzi sploh ne pričakovali. In vendar se mu podajajo lepo: Kako nežno poje Aškerc o Itaki! Pomislite: on, pa nežno! A dobro mu pristoji! In mehko — kakor Gregorčič — opeva palmo, finočutno je zadel orientalski milieu pri aleji palm in v puščavi ob velikanski sfingi. Take pesmi so nastale ob silnem dójmu realne istine, ne le po mrtvi reprodukciji.

Naposled kot višek: kdor hodi po onih slavnih krajih, kdor se zaglablja v njih jasno preteklost in jo primerja s prozo sedanjosti, preko njegovega srca bo šnila za trenutke senca sentimentalnosti, naj mu bo oko še tako objektivno motreče. Aškerc je naš najbolj ekstenzivni pesnik in rajši poveljuje, nego se vdaja. A to pot se je včasih tudi vdajal z vsem svojim bitjem in nežnost mu izzveneva včasih sentimentalnost. To je pri njem nekaj novega, a mi to novost pozdravljamo, ker jo zahvaljujemo za najlepši dve pesmi v tej zbirki; ti sta: „Po ulicah lepih atenskih“ (str. 126.) in „Grobni vrček“ (str. 115.), tu pesnik ni le ekstenziven, ni diktator svojega srca, ampak srce samo je diktator. Prvenstvo gre vsekakor „Grobnemu vrčku“: v njem je združena preteklost s sedanjostjo, idealizem z realizmom, lirika z epiko, tu je pristnost, a ne sugestija. — V to okrožje spadajo tudi obe pesmi o „Korintu“ (str. 159., 161.), „V Kifisiji“ (str. 158.), „Večer pri Mohamed-Alijevi džamiji“ (str. 24.). — Lahkokrilna, kakor bi je pesniku, ki nosi v levi bakljo, v desni handžar, ne prisojali izlahka, je pesmica o „Templju na Egini“, kjer se poje med drugim „Tam plava v morju otok Salamis . . . In ti, rdečelasa mlada miss . . .“ itd. — Sploh, „to ljubo ženstvo“ se opeva v epiki in liriki: krasotica Phryna kar v treh pesmih, Aspazija seveda tudi, Hipatija je prelepa, dasi hladna, v Kahiru je „dražestna Arapka“, mala Ajiša je Mohamedu več ko vse . . . Z iskreno navdušenostjo pa se tudi opeva, brez vseh postranskih ozirov, krasota starih umetnin, na pr. v vzorni odi „Parthenon“.

Imejmo torej o posameznih pesmih to ali ono sodbo, knjiga je vsekakor zanimiva in je vendar enkrat nadaljevalka tistih Aškerčevih tradicij, pri katerih si je on ustvaril svojo slavo in svoj ugled. Veliko ozadje te knjige z umetniškimi in kulturnimi dejstvi, ki jih je pesnik spoznaval na licu mešta, daje tudi knjigi sami drugačen značaj, nego bi ga dobilo upesnjenje malih, le siloma poveličevanih predmetov in motivov. Hvaležni smo Aškercu, da je s svojo „bakljo“ posvetil tudi

našemu občinstvu v svetišče, odkoder so izhajali in še izhajajo kulturni impulzi. On je živ argument proti tistim, ki štejejo poetom v veliko zaslugo, če ne prestopi kot popotnik nikdar domače njive.

Jaz za svojo osebo sem našel v knjigi še neko posebno formalnost, ki me je razveselila: Aškerc rabi grška lastna imena vsaj v imenovalniku v izvorni grški obliki in ne v tisti patvorjeni, ki tako žali uho: on piše Demeter, Hades, Lais, Sofokles, Aristofanes, Eros (Erosa itd.), Knidos, Salamis, itd; celo: Phryne, Parthenon. — Tu sva se srečala: jaz sem v svojih grških knjigah pripravljaj pot za isto pisavo; čisto brez kompromisov seveda ne gre niti pri njem niti pri meni; a važno je, da se pesnik stvaritelj in šolnik - jezikoslovec neodvisno drug od drugega srečata na istem potu. — Tudi s tega stališča bodi knjiga pozdravljena in priporočena.

Dr. Jos. Tominšek.

Anton Medved: Poezije II. Ljubljana 1909. Založila „Katoliška Bukvarna“. Cena broširani knjigi 4 K, vezani 5 K 40 h. Anton Medved je znana osebnost v naši literaturi, dasi preveč častilcev menda nima. Vzrok je pač to, da pogrešamo v njegovih proizvodih onega temperamenta, ki bi vplival z neodoljivo silo na nas, in da je v prvi vrsti mislec, potem šele pesnik. A kdor ljubi iskre duha, izražene v lepi obliki, ta bo rad čital Medvedove poezije. Nočemo trditi, da bi se mu ne bile posrečile prav lepo tudi nekatere lirične pesmi. Genljiva je pesnikova neusahljiva ljubezen do matere, kateri je posvetil že nebroj pesmi. Tudi humor in satira pesniku nista tuja. Verzi njegovi so vzorni, jezik blagoglasen in gibčen. Nemci imajo dokaj pesnikov, ki so slabši od našega Medveda, pa jih prištevajo svojim klasikom. Vsekakor zaslužijo Medvedova dela, da jih kupujemo in čitamo!

Knjige „Slovenske Matice“. Letos so došle knjige „Slovenske Matice“ članom kot božično, oziroma novoletno darilo, kar moramo pohvalno omeniti. Knjige so sledeče: I. Knezova knjižnica. Vsebina: 1. Dr. Janko Šlebinger: Vatroslav Jagić. 2. Ivan Cankar: Novo življenje. 3. Cvetko Golar: Dve nevesti. II. Zabavna knjižnica. Vsebina: 1. Zofka Kveder-Jelovšek: Amerikanci. 2. Milan Pugelj: Hrizantema in Cimbas. 3. Milan Pugelj: Anžiček 4. Milan Pugelj: Evelina in Lina. III. Trubarjev Zbornik. Obsežna knjiga bogate vsebine v proslavo našega prvega slovstvenika. IV. Faust. Spisal W. Goethe Tragedije prvi del. Poslovenil Anton Funtek. Knjiga, katere smo prav posebno veseli! V. Kamniške ali Savinjske Alpe. Spisal Ferdinand Seidl. Drugi zvezek. VI. Slovenske narodne pesmi. Uredil dr. K. Štrekelj. 12. snopič. VII. Veli Jože. Napisao Vladimir Nazor. Ilustrirao Saša Šantel. Hrvatske knjižnice III. svezak. VIII. Kultura in politika. Dr. Fr. Ilešič. Ponatisk iz „Glasa Matice Hrv.“ Natančnejšo oceno teh knjig priobčimo v prihodnjih številkah.

Na smrt obsojeni? Dramatska slika v treh dejanjih. Spisal Ksaver Meško. Izdala in založila „Družba sv. Mohorja“. Celovec. 1908.

Kakor znano, se je ta Meškova drama parkrat uprizorila v našem gledišču s prav častnim uspehom in tudi drugod so jo že igrali. Sedaj jo je pisatelj predelal in „Družba sv. Mohorja“ jo je založila in izdala. Ne vemo, zakaj ni družba tega dela Meškovega, ki je namenjeno vendar v prvi vrsti preprostemu ljudstvu, svojim članom naklonila. Samo zaradi dramske oblike menda ni tega opustila? Vsekakor želimo, da bi se ta igra Meškova, ki smo jo svoj čas v našem listu že ocenili na kratko, kar najbolj razširila med slovenskim ljudstvom, zlasti koroškim, kajti prepričani smo, da bo mnogo koristila.

„Ben-Hur“, slavnoznani roman iz Kristusovih časov, ki ga je spisal angleški general Wallace, je izšel v Gaberščekovi založbi v Gorici v docela predelanem prevodu kot drugi natisk. Knjiga, ki se prodaja le vezana v dobro in lično platno, stane 4 K 50 h, po pošti 4 K 80 h.

Ilustrovani Narodni koledar. 1909. Uredil dr. A. Dolar. Cena s poštnino vred broš. K 1-20, eleg. vezan K 1-70. — Dvajseti letnik je dosegel letos naš koledar in ostal je zvest vsem svojim principom prvega leta. Koledarski del je tak, kakršen pač mora biti; ne manjka imen kraljev in cesarjev in tudi nekaj važnih letnic iz slovenske zgodovine je tukaj, seveda brez sistema, kakor se spodobi. Razvoj in napredek ima „Ilustrovani Narodni“ še pred seboj; naj se ne mudi! Čudo, da ga ni že izučila konkurenca, saj pri nas je enakemu blagu težko spričo tolikih pratkov in Mohorjevih koledarjev. Vendar ni mogoče reči, da bi dobro urejen koledar pri nas krasno ne uspeval, zakaj v kljub tolikemu številu nimamo niti enega, ki bi relativno zavzemal nekoliko višje kulturno in narodno obzorje. Vsi naši koledarji so zelo „skromni“, Mohorjev n. pr. je vsakoletni dokument našega reakcionarstva. Ker je baš priložnost, naj opozorim urednika, kako znajo n. pr. Hrvatje urejati in izdajati svoje koledarje. Tu je Strossmayerjev koledar, Svačić, Cirilo-Methodski koledar, ki more biti vzor, kako je treba urediti takšno knjigo. V teh koledarjih najdete malone vse, kar vam srce zaželi; ako pogledate en letnik, imate krasen pogled po hrvatski kulturi in sedanjem narodnem stanju. Koledar dobro urediti in ga založiti z lepimi spisi, se pravi sestiti in pisati. V našem „Ilustrovanem“ pa celo ilustracije niso dosti prida in so čisto brez namena in pomena. No, ako vzamemo „Ilustrovani Narodni koledar“ takšnega, kakor je, bomo lahko hvalili. Ničesar več ne zahtevaj, kakor ti nudi, pa boš zadovoljen še preko meje. Beletristična priloga n. pr. je letos prelepa, in zato bi se mogel „I. N.“ z večjo pravico imenovati Literarni almanah. Najprej imamo kolo V. Moletovih pesmi „Divje rože“. Zelo blesketajoči in zveneči verzi so to, kar je njih velika vrlina. Ivan Cankarjeva „Slaba družba“ je satira, vredna premišljevanja. In V. Levstikov „L' Exterminateur“ je duhovito in originalno zasnovana novela iz pariškega ozračja in francoskega esprija. — Zadovoljen sem torej zelo, samo dobrih člankov narodopisne, kulturne, literarnozgodovinske vsebine bi tudi rad. Imenovani hrvaški koledarji so diven kažipot. G.

Uradniški koledar za navadno leto 1909. Uredil Anton Trstenjak. Cena 1 K. Izdala in založila „Naša zveza“. — Elegantna knjižica z bogato vsebino! Naj bi slovenski uradniki pridno segali po nji!

Slovenski kmečki koledar. Leto 1909. Izdala in založila „Narodna založba“ v Celju. Uredil Vekoslav Spindler. Cena vezanemu izvodu 1 K 50 h, s poštnino 1 K 70 h. Celje, 1909. Tisk „Zvezne tiskarne“ v Celju. Koledar ima na čelu sliko prerano umrlega vrlega rodoljuba dr. Dečka. Vsebina je bogata in vseskozi prikladna kmečkemu ljudstvu, kateremu je namenjena.

Andrej Hofer: Tirolski junak. Ljudska igra v petih dejanjih z opisom tirolskih bojev leta 1809. Poslovenil Franc Rihar. Izdalo k. s. izobraževalno društvo v Mekinjah. Ljubljana, 1908. Založila „Katoliška Bukvarna. Cena 80 h. — To je nov snopič zbirke ljudskih iger, katerih je izšlo doslej že četvero. Knjižico diči slika: Hoferjeva smrt.

Livijev komentar. Sestavil Anton Jeršinović. V Ljubljani 1908. Založilo „Društvo slovenskih profesorjev“. Tiskala „Katoliška tiskarna“. Cena 60 h. — Kakor znano, se protivi takojšnji uvedbi slovenščine kot učnega jezika v višje gimnazije

žalostno dejstvo, da nimamo še potrebnih učnih pripomočkov. Temu se ni čuditi, saj je vendar povsem umevno, da se slovenski profesorji niso mogli ogrevati za spisavanje slovenskih knjig, ako niti vedeli niso, če se bodo kdaj rabile. Zdaj, ko se je od merodajne strani načeloma vendarle priznala upravičenost zahteve, da se uvede slovenščina kot učni jezik vsaj za nekatere predmete tudi v višjih gimnazijah, je treba dosti požrtvovalnega dela, da se to čimpreje omogoči. „Društvo slovenskih profesorjev“ je sklenilo izdati za posamezne latinske in grške klasike komentarje, ki naj bi se uporabljali toliko časa, da dobimo splošne besednjake. Livijev komentar je menda prvi, ki je izšel. Naj bi hitro sledili še drugi! —

Josip Gasteiner: Knjigovodstvo za dvorazredne trgovske šole. Slovensko izdajo priredil Ivan Volc, računski revident. Cena vezani knjigi 4 K 50 h. Ljubljana, 1908. Izdalo in založilo slov. trgovsko društvo „Merkur“ v Ljubljani. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. — Podrobna ocena takih učnih knjig, kakor je navedena, seveda ne spada v leposloven list, vendar pa radi opozarjamo nanjo tudi naročnike našega lista. Knjiga je sestavljena pregledno in bo brez dvojbe jako dobro služila svojemu namenu.

Latinski in grški prevod Gregorčičeve ode „Soči“. Svoj čas smo priobčili v našem listu latinski prevod Gregorčičeve ode „Soči“, sedaj je prevedel isti avtor to prekrasno pesem našega pesnika tudi na starogrški jezik, a oba prevoda je izdal v posebni brošurici, ki se dobiva po knjigostržnicah za 60 h. Prelagatelj noče biti imenovan, a toliko lahko izdamo, da ni Slovenec po rodu, in tem bolj imponujeta torej pieteta in spoštovanje do našega pesnika, ki se izražata v tem prevodu. Želimo, da bi se po brošurici pridno segalo in čeprav morda samo iz istega nagiba, iz katerega je bila izdana. Vsekakor pa mora tudi zanimati, kako se glasi eden najlepših poemov našega pesnika v latinščini in grščini! O obeh prevodih, zlasti pa o grškem se je izjavil jako laskavo profesor dr. Wecklein, rektor Maksimilijanovega gimnazija v Monakovem in prva avtoriteta, kar se tiče znanja klasične grščine.

Glasba.

Aljaževe skladbe. Katoliška Bukvarna je razposlala V. zvezek Jakob Aljaževih mešanih in moških zborov. Cena 60 h. — Obenem je izdala „Katoliška Bukvarna“ Aljažovo skladbo: „Stražniki“ (besede Gregorčičeve), ki jo dobijo vsi slovenski pevski zbori in društva na zahtevo brezplačno tudi v večjem številu. Strokovnjaško oceno teh skladb prinesemo pozneje.

Koncert Leopolda Godowskega (20. nov. v Ljubljani). Je dosti razločka v igri Godowskega, če interpretira Beethovna ali Chopina in Liszta. Trpko, kljubovalno je podal prvega „dvaintrideset variacij“, tirajoč jih trezno k tematični prozornosti, hoteč jih izklesati k monumentalnosti, ki se ne prilega nežni priprostosti, katera jim tako dobro pristoji. Pravi naturel Godowskega je bilo zaslediti šele v kalejdoskopskem bogastvu Schumannovega „Carnevala“, v katerem se menjavajo podkrinko osebnosti najraznovrstnejših značajev; simpatičen je postal Godowski v točkah